

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

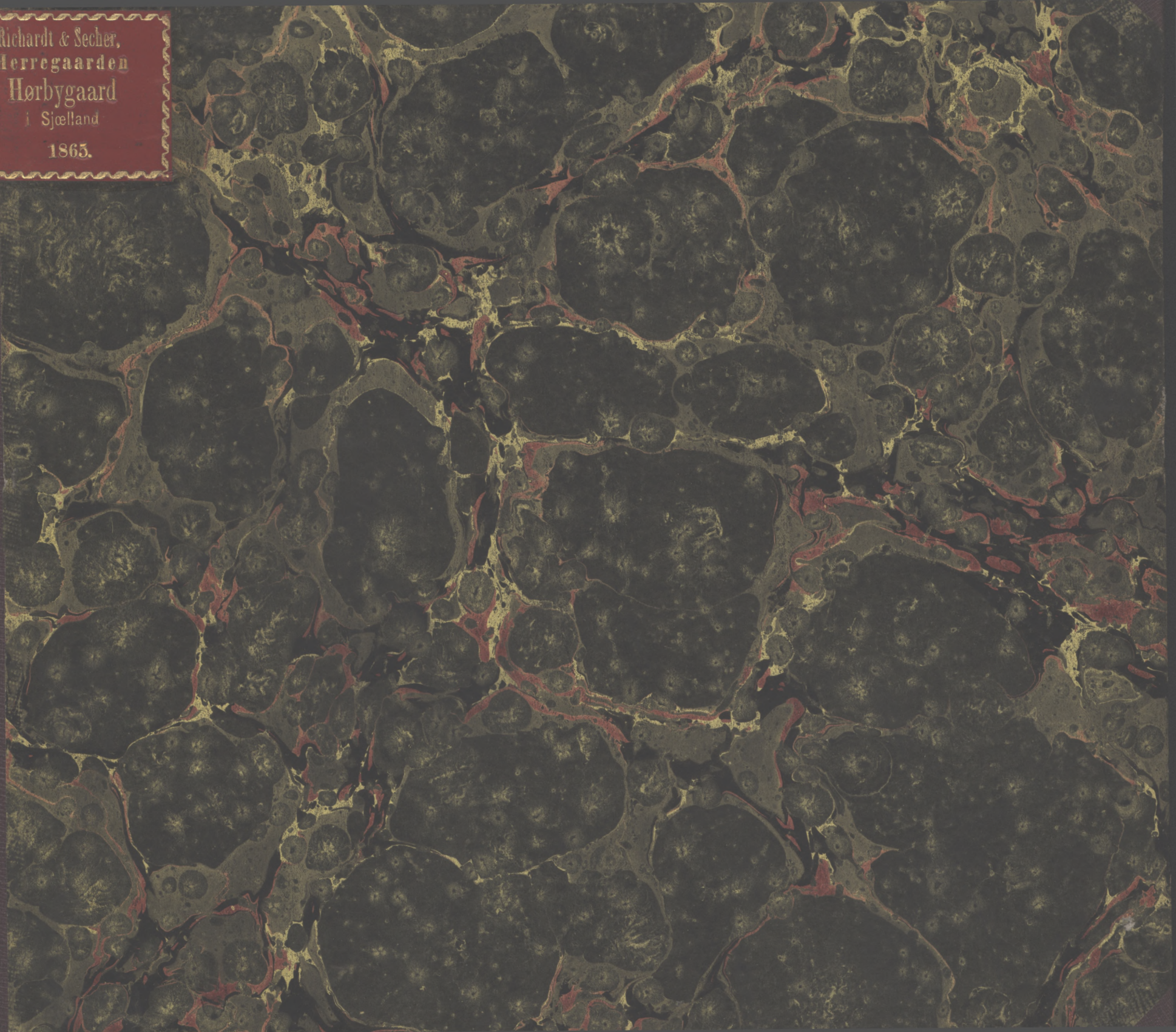
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Secher,
Herregaarden
Hørbygaard
i Sjælland
1865.

1/2 del.

C.A. Reitzel's Forlag.

L.W. Tegner & Kittendorff's lith.

HÖRBYGAARD,
i Sælland.

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

En Afstand af ikkun halvanden Fjerdingvej fra Byen Holbæk ligger paa Halvøen Tusfenæs Herregaarden Hørbygaard i Hørby Sogn, Tusse Herred og Holbæk Amt. Tæt ved dens Hovedbygning laa forðum Præstegaarden; men efter i Aaret 1848 at være brændte, bleve dens Bygninger flyttede til dens Marker, og Tomten tillige med Havepladsen arvefæstet til Hovedgaarden. Den søndre Del af Kirkegaarden, som stødte næsten umiddelbart op til Hovedbygningen, har i den sidste Tid ikke mere været benyttet og er bestemt til om atten Aar at indlemmes i Hørbygaards Have, hvorimod Kirkegaarden er bleven meget udvidet til den modsatte Side og vil senere komme til ikkun at strække sig nord for Kirken. Gaardens søndre Marker støde alle til Holbæk Fjord, og den har i det hele taget en smuk og venlig Beliggenhed, omgiven af Skov, nogle høje Bakker og Stranden.

Allerede i Begyndelsen af det 14de Hundrebaar var der i Landsbyen Hørby en adelig Sæbegaard. Iblant dem, som skænkede Gode til Skovkloster ved Næstved, imod at der af Munkene skulde læses Messer for deres Sjæles Salighed, var Fru Elsef (Elisabeth), hvis Skjøde paa Vordegods er udstædt i Aaret 1322, efter at hun otte Aar tidligere havde lovet Klosteret denne Gave. Hendes Søn, der ogsaa i samme Djemed betænkte Klosteret, var Hr. Niels Tuvesøn af Hørby, der i Aaret 1326 var med at underskrive det Brev, Hertug Valdemar af Sønderjylland, som en kort Tid kaldte sig Danmarks Konge, udstædt til den tyfste Marsk Hr. Ludvig Albretsøn paa Kolding og Riber By, Vellinge Skjæl m. m. Aar 1333 var Peder Niklesøn eller Nielsen Gaardens Ejer og fik da noget Gode i Uglertorp (Uglesstrup, Rynghy Sogn) i Pant af Peder Hvid til Eskildstrup. Han var sandsynligvis en Søn af Niels Tuvesøn, og den Karl Niklesøn, der 1354

nævnes til Hørby, maaste hans Broder. Enten maa der have været flere Gaarde i Hørby, som havde adelige Ejere, eller og maa Hørbygaard have tilhørt flere Mænd paa en Gang. Nogle Aar senere strev nemlig Hr. Thure Knudsen (Dyre) sig til Hørby. Han har maaste allerede ejet denne Gaard i Aaret 1365, da han overlob Kong Valdemar en Gaard i Gutmantorp (Gudmanstrup i Svinninge Sogn) og en Gaard i Svinninge By, Tusse Herred, hvilke Gaarde han selv havde i Pant af Jep Tagesøn for 10 lødige Mark. Elleve Aar senere nævnes han som en af de Riddere, der tillige med Landsdommerne sad paa Sællands Landsting. Aar 1382 tilkjøbte han sin Frænde Hartvig Bryske sin Hovedgaard i Hørby med mere Gode. I nogle Aar strev ogsaa Konrad Moltke sig til Hørby, saaledes 1392. I Juli 1394 tilhørte Hørbygaard Zabel Kerkendorp, der paa den Tid undertegnede et Dokument, udstædt af Anders Jepsøn. I Aaret 1403 pantsatte Hr. Hartvig Bryske sin Hovedgaard tillige med andre Gaarde i Hørby Sogn til Christen Holk, og til Hr. Zabel Kerkendorp pantsatte han 1408 Halvdelen af Kragerup (Kragerup) i Ørslev Sogn for 400 Mark, hvilket Pant skulde være uindløst i otte Aar. Saa længe levede Hr. Zabel Kerkendorp ikke; thi han maa være død i det seneste i Slutningen af 1410 eller i Begyndelsen af 1411. Den 25de April 1411 skjødte nemlig Hr. Tage Henriksen (Reventlow) til Hr. Peder Jensen (Lodehat), Biskop af Roskilde, al den Rettighed og Arv, der havde tilfaldet ham med sin Husfrue Elsef, hvilken Arv hun havde faaet efter Hr. Zabel Kerkendorp, hvis Søster hun sandsynligvis har været, eftersom han bøde barnløs, og hans Søstrende arvede ham; Arven udgjorde baade Ejendom og Pant i Hørby. Biskoppen fik Ret til at indkræve alt, hvad Hr. Zabel havde haft til gode,

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

hvor som helst det end var; derimod skulde han ogsaa indestaa for al den Gæld, denne tykke Abelsmand monne have efterladt sig i Danmark. Dette Skjøde er underskrevet af Hr. Folmer Jakobsen (Lunge), Hr. Klavs Grupendal, Hr. Henrik Daa og nogle andre Abelsmænd. Aaret efter, den første Fredag i Fasten (19de Februar) fik Bispen af Fru Dorothea, Thye Grubbes Enke af Tersløse, Skjøde paa, hvad der havde tilfalbet hende ved Gave af Fru Marine, forðum Bøsse Paris's Hustru, inden Hørby og Hørbygaard og alt dens Tilliggende, for hvilket hun havde faaet Beberlag i Gøds og rede Penge. Arbeegnen Hr. Lavrens Jensen, Domprovsten Hr. Christiern og Kantoren i Domkapitlet Hr. Hans have hængt sine Segl under Dokumentet.

Saaledes var Hørbygaard kommen under Roskilde Bispestol paa en aldeles lovlig Maade; men en af Hr. Zabels Næmænd gjorde senere Paastand paa Ejendomsretten. I Følge en Dom, udstædt den 4de Februar 1433 paa Sællands Landsting af Landsdommeren Hr. Herlug Nielsen paa Englerup, Oluf Argelsen, Hr. Truels Thorbjørnsen, Sognepræst i Bringstrup o. fl. havde Sorgen Urne den Dag gjort Krav paa Hørby som sin fæderne Arv efter Hr. Zabel; men han blev afvist, eftersom det var godtgjort, at denne havde overlevet sit Barn, hvis Moder var død i Forvejen, og at hans Søstende senere havde arvet ham. Som Bispestolens Lensmænd nævnes 1449 Henning Valkendorf og 1454 Niels Vilbe. Dennes Enke Fru Margrete Nielsdatter gav 1474 3 Gaarde i Snebinge og 1 Gaard i Fugledemagle (Arv Herred) til Andvordstov Kloster. I adskillige Aar var Gødske Mogensens Bispens Lensmand paa Hørby. Han var en Søn af Mogens Gødske og havde dette Len i det seneste i Aaret 1502. Han var gift med Fru Elline Ravensberg og døde 1508; hans Enke overlevede ham til 1522.

Sønnen Mogens Gødske til Videmark var født paa Hørbygaard den 10de November 1502 og maa have været bestemt til den gejstlige Stand; thi han kaldes i Aarene 1536 til 1538 „Mester“ Mogens; men denne Titel bortfaldt ved hans Giftermaal. Han har uden Tvivl faaet Hørby Len ved sin Moders Død, og han beholdt det saa længe han levede. I Aaret 1536 havde han Livsbrev derpaa, og havde maaste haft dette meget længe, eftersom Hr.

Zens Ipsen, der var Biskop af Roskilde fra 1500 til 1512, var af Etten Ravensberg. Den aarlige Afgift, han svarede til Bispestolen, var $2\frac{1}{2}$ Læst 3 \mathbb{A} Byg og ligesaa meget i Rug og 20 Mark om Sulen. Af Bigs Bispestiende hvede han 4 lødige Mark. Han skulde stille en Karl til Skibs, naar han tilfagdes. I Begyndelsen af Aaret 1539 giftede han sig med Tomfru Katrine Blome; Kong Christian gjorde selv deres Bryllup og gav straf efter Fru Katrine Livsbrev paa Hørby Gaard og Len, hvilke ved Reformationen vare indbragne under Kronen. Mogens Gødske har vist nok været en Mand med Dydighed; han var yndet eller meget agtet af Kongen, eftersom denne overdrog ham adskillige vigtige Hverv. Kort efter sit Bryllup blev han Lensmand paa Dragsholm og Stiftsbefalingsmand i Sælland. Han skulde vaage over, at Bønderne hvede Tiende retfærdelig, og skulde annamme det Gæsteri og al den Rente og Rettighed, som Præsterne hvede, modtage Regnskab fra Sognekirkerne og overalt have Tilsyn med, at Ordinansen om Religionen holdtes ved Magt. Derpaa fik han Roskilde Gaard i Forlening 1540 eller 1541. Paa en Del Krongøds i Østrup i Merløse Herred og i Bjærgby i Tusse Herred fik han Livsbrev som Pant for 350 Rdlr. og 150 Guldghlden, han havde laant Kronen; Landgilden af dette Gøds var 21 \mathbb{A} Korn og 3 Fdger Smør og nogen Smaarebsel. S. A. fik han det Hverv at opkræve Skat og Landhjælp af de to Len Skjoldenæs og Holbæk, og det paalagdes ham paa denne Tid at stille 4 Ryttere med gode Heste, som skulde møde i Engelholm i Skaane. Aaret efter fik han af Kongen Ejendomsbrev paa et Stenhus i Roskilde, hvilket hørte til Sortebrødre-Kloster, og noget Haverum. 1546 fik han Paabud om at overgive Peder Svave saa mange Breve, som løde paa Gjordslev Gaard og Gøds, hvorom denne Mand førte Trætte, ligeledes om at give en af Kjøbenhavns Raadmænd Mads Klavsen 2 \mathbb{A} Rug og 2 \mathbb{A} Byg, hvilket skulde være en kongelig Gave. Han skulde ligeledes paa Kongens Vegne oppebære Halvdelen af Kirketienden i Sælland og deraf give Præsterne i Kjøbenhavn 3 Læster Korn, ligesom de havde faaet næst forledne Aar. Sorgen Skjold, der havde været Skolemester i Slagelse, skulde han hjælpe til den Løn, Manden havde til gode. 1547 blev det ham paalagt at give Hr. Hans Fransø 3 \mathbb{A} Korn. S. A. havde han den Ubehagelighed, at adskillige Bønder

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

stævne ham for Retten som den, der paa Kronens Vegne havde taget for megen Skat af dem, især fordi de, som han havde paastaet, ikke havde tiendet ret; saaledes stævne Sep Persøn i Herringløse ham for 50 Rd., 6 Stude og 10 Tdr. Havre. Da Mogens Godske i Aaret 1565 laante Kong Frederik den anden en Sum af 3,000 Soakimsdaler og derfor fik noget Gods i Merløse og Bjæverflov Herreder i Pant, kaldtes han i det derom udstæbte Kongebrev ikkun Embedsmand paa Hørbygaard, saa at han i sine ældre Dage næppe har haft noget andet Len end dette. Den 28de April s. A. fik han ved Magestifte med Kongen en øde Plads i Roskilde paa det Sted, hvor Sortebrødre-Kloster havde været, og hvilken han selv havde i Børge, imod at afstaa en Gaard i Rjøbenhavn vesten ved St. Petri Kirke. Mogens Godske forlob denne Verden i Aaret 1571. og i en Alder af henved 70 Aar. Han levede endnu den 13de Maj 1571; thi da laante han Sorgen Rud til Vedbygaard en Sum af 350 gode Dalere, som Kaaneren skulde have igjen Mikkelsdag s. A., ellers skulde noget Gods i Slagelse Herred, Bemmelev Sogn, Drmidsløv By sættes i Pant. Dette sandt Sted, efter som Gælden først afsjordes til Paaste Marked 1573. Efter hans Død tiltraadte hans Enke Lenet, som hun beholdt til sin Død 1589. Paa sin Moders Vegne maa Sønnen Frederik Godske, Rannik i Roskilde, have fereftaaet Lenet; thi han kaldes 1583 Lensmand paa Hørbygaard.

Ved et Gavebrev tilskjøbede Kongen den 10de April 1586 sin Yndling, den tyffe Adelsmand Peder Keedtz for hans Trofskab og villige Tjeneste Kronens Hovedgaard Hørbygaard med Bygninger og Tilliggende og 2 Gaardsæder paa dens Ejendom, 9 Gaarde i Hørby, 2 Gaarde i Lindebjærg, 4 Gaarde i Rastrup, 3 Gaarde i Markeslev, alt i Hørby Sogn, 8 Gaarde i Udby, 7 Gaarde i Løsserup, 2 Gaarde i Vogenæs, Udby Sogn, og 4 Gaarde i Gurribt (Gurrede), Hagested Sogn, tillige med en øde Jord til Gaarden og en Smør-afgift. Alt dette Gods skulde Peder Keedtz have efter Fru Katrine Blomes Død og siden beholde til evindelig Eje for sig og sine ægte Livsarvinge; men naar disse vare uddøde, skulde det uhindret komme til Kronen igjen. Under dette Brev have Kongen og Rigsraaderne hængt sine Segl, saaledes Kansleren Niels Raas, Marsken Peder Gyldestjerne til Tim, Amiral Peder

Munk til Estvadgaard, Sorgen Rosenfrands til Rosenholm, Christoffer Balkendorf til Glorup o. fl. 1579 havde Johan Taube (Due), der havde faaet Tilfagn om dette Len, givet Afkald derpaa imod Strø og Dmmestab Len i Skaane. Peder Keedtz, der ligeledes havde faaet Thygestrup, var 1590 Lensmand paa Solte (Saltø) Slot. Han døde 1607, og hans Hustru Fru Karen Røstrup 1609. Deres eneste Søn Frederik Keedtz, der senere blev Rigsraad og Lensmand paa Bordingborg og var gift først med Fru Birgitte Brahe til Barritflov og senere med Fru Sofie Høg, arvede Faberens Gaarde. Hørbygaards forrige vestre Længe var opført af ham i Aaret 1627. Han døde den 18de Juni 1659; men allerede 1651 blev hans Søn Sten Keedtz Ejers af Hørbygaard, ligesom dennes Broder Peder Keedtz fik Thygestrup (Kongsdal); han afstod saaledes før sin Død ogsaa sine søllandske Gaarde til sine Søner.

Sten Keedtz var gift med Fru Karen Suel, Datter af Malte Suel til Maltsholm og Fru Anne Kamel. 3 Marts 1676 fik han og hans Hustru, da deres Ægteskab var barnløst, kongelig Tillæbelse til at gjøre Testamente over sine Midler og sin Formue, hvorved Kongen fritog dem for alt, hvad der i Loven og Forordningerne kunde findes derimod, dog Kronens Ret til Sjette- og Tiendepenge ufortrænkent. I Følge denne Bevilling oprettede de et Testamente den 2den Juli 1681, hvorved Sten Keedtz indsatte sin Hustru til Arving af Hørbygaard med Bygninger, Skov, Mark, Bøndergods, Møller, Herligheds- og Kaldsret og alt andet Tilliggende; efter hendes Død skulde det hele falde tilbage til hans rette Arvinge tillige med Halvdelen af det Fordegods, de under sit Ægteskab havde indkjøbt. Hun overdrog ham paa samme Maade begge sine Hovedgaarde Maltsholm og Banaas (i Skaane) med 1000 Tønder Hartkorn i alt. Efter hans Død skulde disse Gaarde komme til hendes rette Arvinge som Weberlag for det, han havde solgt af hendes fæderne Gods. Sten Keedtz døde om Vaaren 1682 og efterlod sin Enke i trange Kaar, hvilke siden end mere forværredes. 3 Marts 1684 udstæbte saaledes Fru Maren Suel et Gælds-brev paa 2,000 Rdlr. (Spec.), som hendes afdøde Mand var bleven Hr. Markvard Røbsteen til Elker skyldig, og som derefter tilfaldt dennes Dørn, hvis Formhøder nu havde op sagt dem. Efter hendes

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

Begjering lode de Pengene blive staaende og toge noget af Gødsset under Hørbygaard i Stenkille, Søndersted, Uddy og Hørby Sogne i Pant for dem. Kun libet over et Aar efter, i Slutningen af Maj 1685, gjordes der Indførsel i en Del af Fruens Løsøre og i hendes Herlighedsret til Hørby Kirke for 1412 Rdlr. 4 Mk. af Landsdommeren i Sælland Justitsraad Andreas v. Engberg og Amtsfrivder over Roskilde Amt Peder Sørensen som Kommissærer for Birgitte, Jacob Ejlersens Enke. Længe varede det ikke, førend Fruen endog mistede selve Hørbygaard. Nogen Tid før sin Død havde Sten Keedk laant 4,000 Rdlr. til 6 af Hundrede af sin Søster Fru Margrete Keedk, der nu var Enke efter Malte Sehested til Nyhave. Fru Karen havde ikke været i Stand til at svare Renterne, og tilsidst maatte hun den 6te December 1688 pantsætte Hørbygaard med Billerup Bejrnølle, 96 Tdr. Hartkorn og noget underliggende Gods, i alt 160 Tdr. 1 Skpe. Hartkorn. I Aaret 1689 bortkaldtes Fru Karen Suel fra denne Verden, og allerede den 13de Februar 1690 sagde Fru Karen Keedk, Søs Kaas's Enke, sig i Viborg fra al Arv og Gæld efter sin Broder Sten Keedk; den afgangne Fru Maren's Arvinge havde da stævnet hende for Højesteret paa Grund af Retstrav efter ham. Højesteret frifandt Sten Keedk's Arvinge for de Retstrav, Fru Maren Suel's Arvinge havde fremsat imod dem, og Holger Keedk lod derpaa den 23de April og den 21de Maj 1690 paa Landstinget læse en Kundgjørelse om, at da Højesteret i den Henseende havde frifundet dem, saa sagde han og de andre Arvinge sig herved fra al Arv og Gæld efter Sten Keedk. Hermed var Sagen dog ikke til Ende.

Den 25de Oktober 1690 udstædtes der et Kongebrev til Baron Søs Suel til Juellinge og Holger Parsberg til Esker, hvori det meddeltes dem, at det 1586 til Peder Keedk givne Lensbrev paa Hørbygaard var blevet misbrugt af dennes Efterkommere, hvidaarsag de som Kommissærer skulde stævne Parterne for sig paa en belejlig Tid i Kjøbenhavn og endelig dømme i Sagen efter Lands Lov og Ret, saaledes som de vilde forsvare; Amtmanden over Holbæk Amt Tage Thott til Bognstrup havde faaet Paabud om strax at paatale og forfølge Sagen. Nu stævne disse to Mænd for sig: 1) den afdøde Kansler Peder Keedk's Børn: Christian Keedk til Børglum Kloster,

Holger Keedk til Balsgaard, Jørgen Scheel Due til Sønderstov, Christian Lindenov til Røstrup paa deres Fruers Mette og Karen Keedk's Begne og Somfruene Karen og Petra Sofie Keedk med Børgen, de oven nævnte J. S. Due og Holger Keedk; 2) den afdøde Jørgen Keedk's Børn, som endnu vare her i Riget, Somfruene Sofie Amalie og Charlotta Amalie Keedk med fælles Børge Herluf Trolle; 3) Tønne Keedk's (til Børglum) Børn og Sten Keedk's endnu levende Søstre Fruerne Margrete, Sofie, Karen, Beate og Birgitte Keedk med Lavbørgen tillige med Børn og Arvinge efter hans afdøde Søstre Fruerne Kirsten og Birgitte Keedk. Af disse hans Søstre havde Fruerne Margrete og Birgitte Pant i Gaard og Gods. De andre Panthavere vare 1) afgangne Mettes, Dr. Niels Benzons Enkes Arvinge, Niels Benzon til Vaar og Mørkegaard og Peder Benzon til Havnø; 2) afg. Hr. Markvard Rodsteens Arvinge, Kammerjunker Peder Rodsteen til Langholt, Kapitajn Christen Rodsteen til Esker og Fru Margrete Rodsteen, Enke efter Holger Rosenkrands til Lyngholm, med Lavbørge; 3) Hr. Otte Krakke til Holmegaard og 4) Professorerne ved Universitetet. Tage Thott mente, at deres Pant ej kunde staa ved Magt, eftersom Pantfatteren ej havde haft nogen Ret til at give dem Sikkerhed deri. Endelig stævnes alle Fru Maren Suel's Arvinge: 1) Baron Mavrids Bodebusk paa sin Frues Margrete Suel's og sine Børns Begne, især deres, hvem Fru Maren Suel havde testamenteret noget, 2) Hans Kamel til Løberød paa sin Frues Biveke Lindenov's Begne og dennes Søster Somfru Anne Sofie Lindenov med Børge (disse vare Døtre af Otte Lindenov og Fru Else Suel), om de havde noget at svare derimod; naar de toge med sig alle de Breve og Vidnesbyrd, de monne have til Sagens Oplysning imod Tage Thott, da skulde der vederfares dem, hvad Ret var.

I Juni 1691 begyndte Retsagen, og den 15de fremkom Tage Thotts Indlæg. Hørbygaard med Gods var, heber det heri, forlenet til Peder Keedk 1586 og udgjorde da 436 Tdr. „ Skpr. 3 Fdl. 1 Alb. Hartkorn; naar han og ægte Livsarvinge vare uddøde, skulde det hjemfalde til Kronen. Efter ham overtoges alt af hans eneste Søn Frederik Keedk, og han stiftede i levende Live

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

1651 med sine Børn, hvorved Hørbygaard, skjønt det var et Len, gik imellem dem i Søffkenbeskifte som frit og frelst Jordegods, saa at Hovedgaarden og en Del af Godset tilfaldt Sønnen Sten Reedtz, Resten de andre Arvinge, hvem han affjøbte, hvad de havde arvet. Derpaa omtales hans Giftermaal, og hvorlunde han og hans Hustru havde faaet Ret til at gjøre Testamente tillige med dette Indhold. Saaledes fik da Fruen efter sin Mand's Død Hørbygaard imod at forrente Gælden. Hun pantsatte Gaard og Gods til en Del af Kreditorerne, der havde villet vide Voets Tilstand. Derpaa rejste hun over til Skaane, hvor hun døde, og hendes Arvinge lode sig ej nøje med de Midler, hun der havde efterladt dem, nemlig de tre Herregaarde Maltesholm, Djeverrød og Vandaaß, over 1,000 Ldr. Hartkorn, med videre Arv i Løsøre, men nedlagde endog Paastand paa, at Sten Reedtz's Arvinge her i Riget skulde afgjøre hans Gæld, hvorimod disse dog gjorde Indsigelse, efterfom de vare gaaede fra Arv og Gæld, og heri gav Højesteretsdommen af 1ste April 1690 dem Medhold. Tage Thott indstiller derfor, at han intet Retsskrav har imod de Arvinge, der have gaaet fra Arv og Gæld, videre end at Hørby Gaard og Gods efter Lensbrevet bør være hjemfaldet til Kongen, men at de derved bør betragtes som døde Arvinge; og da Kreditorerne heller ingen Ret kunne have til Kongens Lensgods, maa det ogsaa for deres Vedkommende betragtes som hjemfaldet. I Kongens Bevilling af 1686 staar der efter hans Paastand ikke et Ord om, at Egtefællerne maa tage Bestemmelse som de selv ville med Lensgodset, men kun med sit eget Gods, hvisaarsag Fruens Pantsættelse ej kan komme Kronen til Skade. Da der findes at være gjort Forandring med det Hørbygaard tilliggende Gods, i det en Del er kommen derfra og en anden Del kjøbt til igjen, venter han en Kjendelse for, at det maa staa Kongen frit for at ubvælge af det tilkjøbte Gods, hvad der findes at være det bedste, Lønde Hartkorn for Lønde Hartkorn, saa vidt angaar det Maal, der er bortfolgt. Den 22de Juni kom Ribefoged Søren Rasmussen og Povel Pedersen med sine Indlæg paa Fruerne Birgitte og Margrete Reedtz's Begne. De to Søstre havde Pant i Gaarden, den første for 2,000 Rdlr., den anden for 4,000 Rdlr. og henholdt sig til, at Godset havde gaaet i Søffkenbeskifte, og at det af Kongen stadfæstede Testamente tillod at pantsætte det. Sit andet

Indlæg fremkom Søren Rasmussen med den 26de Juli, og Povel Pedersen den 29de Juli. Den første fremhæver, at hans Frues Pant er i Sten Reedtz's fri Gods, som aldrig har hørt til Lensgodset, og over hint har han dog kunnet frit raade i Følge den ham meddelte Tilladelse, hvorfor Ribefogeden mener, at Fruen og hendes salig Mand's Arvinge maa have Ret til at beholde det, indtil de faa Betaling. Desuagtet har som Følge af Tage Thotts Paabud Amtsriveren over Holbæk Amt Niels Pedersen Brink lagt Beslag paa Forpagtning og Landgilde forlebet Ar, hvilket for de 2,000 Rdlr. udgjør 120 Rdlr. Sagføreren venter desaaarsag den Kjendelse af Retten, at Beslaget maa vorde hævet og det oppebaarne tilbagegivet. Den anden Sagfører udtaler, at hans Frue ej vidste, at Hørbygaard var et Len; Skiftet, hvorved der udlagdes Fru Margrete efter sin Fader 128 Ldr. 4 Skpr. 1 Fdk. 1 Alb. Hartkorn, hvoraf de 45 Ldr. 5 Skpr. 2 Fdk. Hartkorn hørte til Hørbygaards Gods, nemlig 2 Gaarde i Lindebjærg, 2 Gaarde og 1 øde Jord i Gurrede, var affluttet den 21de Juni 1651 af tolv danske Herremænd, der ej havde gjort Forskjel paa dette Lensgods og andet Gods; Tilladelsen til at gjøre Testamente har ej heller berørt Sagen. Fruen har derfor aldeles ikke kunnet vide, at Hørbygaard var et Lensgods. Disse Indsigelser nyttede, hvor rigtige de end kunde være, aldeles intet; Billigheden blev der ej taget Hensyn til. Den 28de August 1691 fældede de to Kommissærer Dom i Sagen, og Hørby Gaard og Gods tilkjendtes Kronen som forbrudt Len. Sagen indstævnedes for Højesteret; den i sin Tid meget ansete Advokat Brostrup Albertin (til Gundsbed) mødte paa de Reedtz'ske Arvinges Begne og foredrog Sagen mundlig. Jens Suel var tilstede og vedstod sin Kommissionsdom, som han mente at være affagt i Overensstemmelse med Loven, saa at den nok skulde vorde stadfæstet i Højesteret. Dommen lød: „Gaard og Gods, saa meget som findes at have ligget dertil, da det blev givet til Peder Reedtz og hans Arvinge, bør efter Gavebrevet strax frit hjemfalde til Kongen; i det øvrige forholbes efter Kommissærernes Dom.“

I Følge kongeligt Paabud udlagde nu Amtmand Tage Thott og Landsdommer i Sælland Hans Ehm, Ibsfagede af Amtsriver Niels Pedersen

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

Drink og Herredsfogeden i Tusse Herred Klavs Rasmussen tillige med fire uvillige Herredsmænd Godset til Kronen. Som Fuldmægtige indfandt sig, for Fru Birgitte Reebz Søren Rasmussen, for Fru Margrete Reebz Christen Olsen i Skurup og for Baron Schack von Brodhorff (til Schelenborg) hvis Hustrus Faber Baron v. Wittinghoff havde kjøbt 3 Gaarde i Løsserup af Fru Margrete Reebz, Johan Adolf v. Bornbran. De gik ind i enhver Bondegaard og talede med Manden, hvorefter de ublagde Hovedgaarden med 2 Gaardsæder og Villierup Bejrmølle, 43 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. Ager og Engs Hartkorn og 2 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. Møllestyld. Tillige med Godset udgjorde det hele 326 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, hvilket de ublagde Kongen til evindelig Ejendom. Den 24de Oktober 1692 udstædtes Dokumentet desangaaende i Kjøbenhavn.

Saalunde vare Hørby Gaard og Gods atter komne under Kronen; men dette varede ifkun meget kort; thi endnu var ikke et halvt Aar gaaet, førend de atter bortgaves. Den 3die April 1693 indstillede Kammerkollegiet til Kongen, at Amiral Henrik Span paaberaabte sig en Naabe, Kongen længe havde lovet ham, nemlig at forlene ham med Hørby Gaard og Gods, i alt 3—400 Tønder Hartkorn. Da Gaarden forlebet Aar er tilkjendt Kongen ved Højesteretsdom, formoder Amiralen, at Kongen vil forunde ham det Len for ham selv, hans Døtre og disses mannlige Efterkommere. Eftersom han derefter agter at kjøbe mere af det omliggende Gods dertil og paa visse Vilkaar ogsaa overtager dette som Len, beber han om, at Forleningen maa holdes hemmelig, for at han paa bedre Vilkaar kan tilkjøbe sig det øvrige Gods. Hele Ejendommen staar for 326 Tdr. Hartkorn til 40 Rdkr. Tønden, hvilket udgjør en Sum af 13,040 Rdkr. Deri samthcker Christian den femte. Den 2den Maj gav Kongen Rentekammeret det Paabud, at det skulde sørge for, at Gaard og Gods toges under vedbørligt Tilsyn, og de to Landsdommere skulde gjøre Kongen „fornøjeligt“ Udlæg hos afbøde Rancelliraad Engbergs Arvinge for Vederlaget for de 4 Bøndergaarde, han ved Magestifte havde faaet af Hørbygaardss Gavebrevsgods, hvorimod „disse kunde henholde sig til vedkommende“. Endelig fandt man da for godt at fri det Gods, som ej vedkom Forleningen, for videre Retstrav.

Den 6te Maj 1693 udstædes derpaa Lensbrevet til Amiralen „for hans tro Tjeneste i seneste Orlog“. Gaarden udgjorde 44 Tdr. „ Skpr. 1 Fdk. 1 Alb. fri Hovedgaardstaxt og 281 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdk. Hartkorn Bøndergods, i alt 325 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdk. 1 Alb. Dermed skal forholdes saaledes som her i Riget med Lensgodser sædvanligt er. Da Amiralen ej har Sønner, skal Lenet efter hans Død gaa over til hans to Døtre, om de ere i Live, først til den ældste og hendes mannlige Livsarvinge i lige nedstigende Linie og efter dem til den yngste paa samme Maade; de mannlige Efterkommere maa dog ifkun være af deres første Ægtefælle, hvis de indgaa flere. Hver Gang Lenet vorder ledigt, skulle alle de, der have Ret til at arve, mælde sig og modtage det alle i Forening, eller og skulle de have Lenet forbrudt; Kongen gjør Krav paa al Højhedsret; ingen Gæld maa gjøres paa Lenet uden hans Samthcke, og det maa ej formindskes i Værd, men skal tværtimod forbedres, uden at der beregnes nogen Godtgjørelse derfor, naar det en Gang vorder ledigt, hvorom enhver Lenstager skal indgive sin edelige Revers i Rentekammeret. Den 15de Maj udstæder Amiralen sin Revers ved Modtagelsen af Lensbrevet, hvilket han for sig og Efterkommere forbinder sig til at overholde. Som Sømand vilde den ny Ejer fra sit Herresæde kunne skue Havet og opførte af den Aarsag et Taarn ved Gaarden. I Følge Indskriften paa Hr. Henrik Spans Rigliste i Hørby Kirke var denne Mand født den 17de April 1634 i Oldendorp i Grevskabet Schauenburg. I en ung Alder gik han i hollandsk Søkrigstjeneste, blev 1652 Overkonstabel i Krigen imod Englænderne, tjente senere i denne bestyrelse hos Venetianerne imod Tyrkerne og var ikke kommen videre indtil 1671. Derpaa tjente han en kort Tid som Styrmand ved det ostindiske Kompagni og var fra 1672 til 1677 Kapitajn i hollandsk Tjeneste. Den hollandske Amiral Tromp fulgte han til Danmark og førte under ham Viceamiralsflag. Den 1ste Juli 1677 traadte han som Viceamiral i dansk Tjeneste. Den foregaaende Vinter havde han gjort særdeles god Tjeneste paa Holmen, hvor han havde sthyret Arbejdet under Hr. Niels Suelz Tilsyn, og efter at Amiralen var gaaet om Bord paa Flaaden, forestod han det alene. Da alt var fuldført her, overtog han Befalingen over Linieskibet „Norste Løve“ paa 86 Kanoner og med en Besætning af 568 Mand. Imedens Hr. Niels Suelz

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

elv med Hovedflaaden kæmpe i Rjøge Bugt, lod han Amiral Markvard Kobsteen og Viceamiral Henrik Span med nogle Skibe angribe en Afdeling af den svenske Flaade under Stevns, hvilket de udførte med særdeles megen Dydighed, og derpaa forenede de sig med Hovedflaaden. Iblandt hans senere Bedrifter maa nævnes, at han den 25de Juni 1679 i eller nær ved Ralmarsund med „Norste Løve“ tog det svenske Linieskib „Lægen“, som rigtig nok ikkun havde 54 Kanoner og 200 Mand, men i nogen Tid havde faaet Hjælp af andre svenske Skibe, indtil disse, selv angrebne af danske Skibe, havde været nødt til at vige. I Den Nlands Skærgaard kæmpe han den 20de Juli s. A. med „Victoria“ og 10 af Flaadens letteste Skibe imod 5 svenske Linieskibe. Hans eget Skib blev saa forstøbt, at han maatte gaa over paa et andet; men Striden var heldig, og Linieskibet „Nyckelen“ sprang i Luften. Baade Officerer og Mandskab udmærkede sig, og til Belønning forfremmedes strax flere menige til Officerer. Kort efter blev Freden sluttet, og Henrik Span, der udnævntes til Amiral og Ridder af Danebroge, fik ikke tiere Lejlighed til at vise sig som tapper Kriger. Han havde efter den omtalte Indstrift deltaget i 26 Slag, mistet et Øje og en Gang med sit Skib kæmpet imod 9 Fregatter. Da det 1689 truede med Krig, fik han Befalingen over en af de Flaadeafdelinger i Østersøen, hvilke skulde værne om Rysterne. Efter at have udmærket sig ved Mod og Dydighed i Krigen og siden med Hæder at have varetaget sit Embede som Holmens Chef, hvortil han udnævntes den 11te Marts 1690, døde Hr. Henrik Span den 27de December 1694 i Rjøbenhavn i en Alder af noget over 60 Aar. Ham tilkommer og den Ros, at han ikke som de fleste Dystere saa ned paa det Folk og det Land, der til sin egen Ulykke har modtaget saa mange af disse med aabne Arme, men at han viste sig som god dansk Mand. Hans Enke Fru Kirstine Susanne v. Schönebach, født i Kiel 1657, døde i Decbr. 1722 og blev begravet ved Mandens Side i Hørby Kirke. De havde tvende Døtre Charlotte Amalie og Henriette Span. En af disse var gift med Justitsraad v. Pagelsen, der saaledes arvede Hørbygaard, som efter ham tilfaldt hans Søn. Henriette Span afstod siden dette sit Len til Kongen imod en aarlig Pension af 400 Rdlr., og ved et Gavebrev af 16de Juli 1744 blev Gaarden med sit Gods overdraget til den tyffe Dver-

kammerjunker Geheimeraad Wolradt August von der Lühe. Ved Skjøde af Geheimeraad Johan Ludvig v. Holstein til Lethraborg fik Gaardens ny Ejer Hørby Kirke med Tiende og meget Gods. I Decbr. s. A. udstædtes et Vidnesbyrd af Landsdommer N. Munthe og Landskings skriver H. N. Sølling om, at der intet andet Brev paa Hørbygaard fandtes i Sællandsjar Panteprotokol end en Obligation paa 4,000 Rdlr., udstædt 1688 af Fru Maren Suel til Fru Margrete Keedtz, og dette var i Følge Kammerkollegiets Skrivelse til Landsdommerne udslettet for saa Dage siden, saa at nu aldeles intet Pantebrev hæftede paa Gaard og Gods. Den anden Landsdommer Justitsraad Møllius har for Sygdoms Skyld ikke kunnet understrive. Kollegiet underrettede Ejeren i Skrivelse af anden Juledag s. A. om, at det havde paabudet Udslettelsen, eftersom Obligationen ikke kunde være til Skade for de nuværende Ejere af Hørbygaard. To Aar efter døde Christian den sjette, og v. d. Lühe viste snart, at han ikke skjønede synderlig paa sin Belgjorers Gave.

Den 11te Decbr. 1748 folgte han næmlig Gaard og Gods for 18,250 Rdlr. b. R. og 100 Dukater til Fru Jakobæ v. Castenskjold, født v. Holten, Ejerinde af Knabstrup og Enke efter den 1745 under Navnet v. Castenskjold aalede Johan Lavrens Carstens, død 1747. Gaarden stod den Gang for frit Hartkorn 44 Tdr. „ Skp. 1 Fdk., Skovskyd „ Tdr. 2 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. og Bøndergods for 370 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. ufrit Hartkorn; det udgjorde 52 Gaarde og mange Huse og svarede i aarlig Afgift 298 Tdr. Korn og 257 Rdlr. Fru Castenskjold døde 1751, og hendes Søn Kapitajn, siden Generalmajor Jørgen Frederik Castenskjold, senere ogsaa Ejer af Frederikslund, arvede Gaarden. I Aaret 1783 kjøbte han af Swanholms Ejer Niels Swanenskjold Asminderup By og Kirke tillige med Stoven Trueskov. Efter hans Død tilhørte Hørbygaard Sønnen Kammerherre Kaspar Holten v. Grevenkop-Castenskjold, der døde 1854 og efterlob Gaarden med et forøget Gods til sin Søn, den nuværende Ejer Kammerherre Melchior v. Grevenkop-Castenskjold.

Selve Hovedgaarden har et Fladeindhold af 560 Tønder Land Ager og

HÖRBYGAARD,

i Sælland.

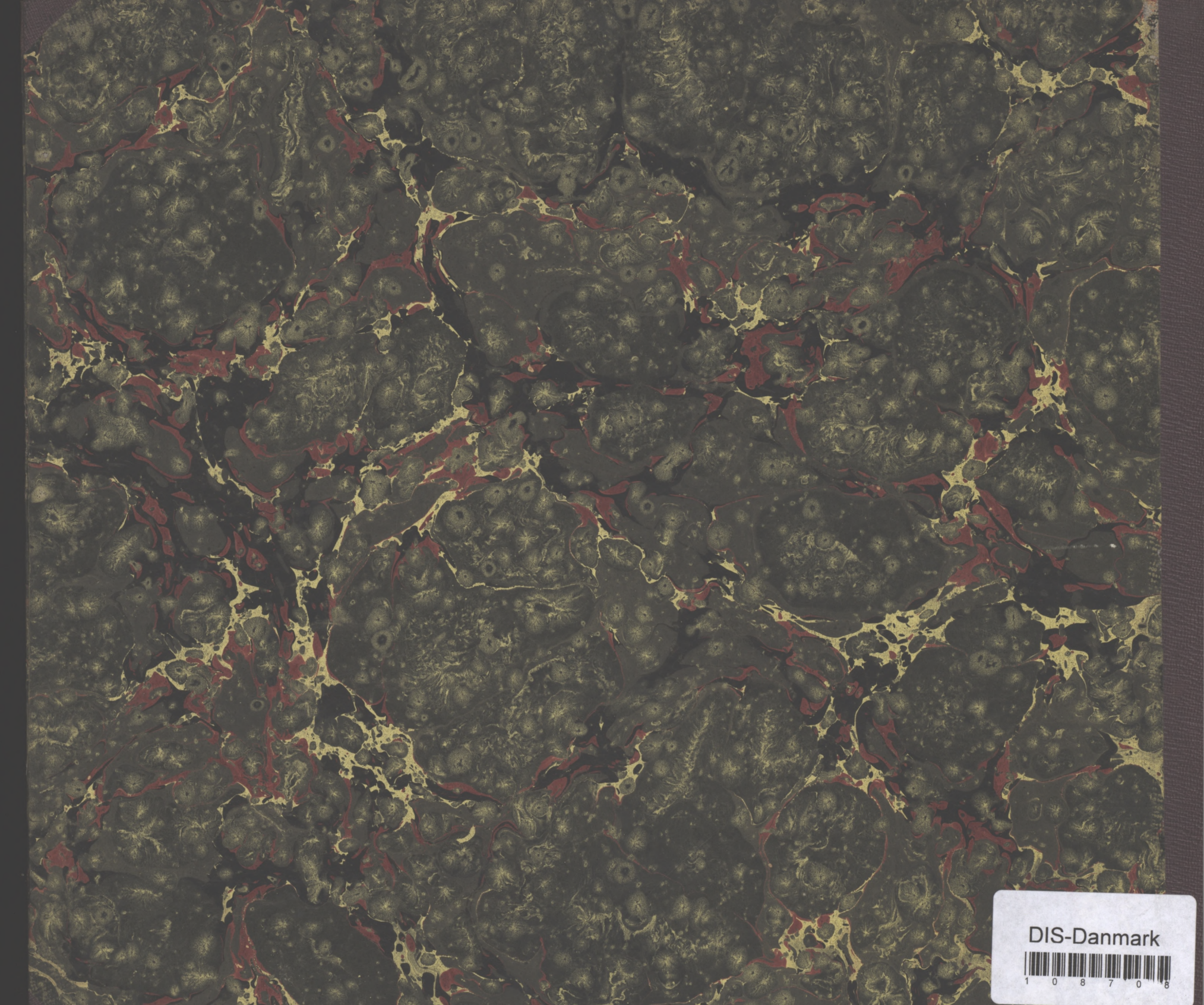
Eng, og Hartkornet er 71 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdk. De tilhørende Skove ere Hørby- og Frue-Skov med 150 Tdr. Land og 7 Tdr. Skovstyks Hartkorn. Desuden har den nuværende Ejer for nogle Aar siden indtaget til Frestkov et Fladeindhold af 44 Tdr. Land med 1 Td. 1 Skp. 2 Fdk. „ $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, i det Hjemet at forsøge denne Skov, naar Lejlighed dertil gives, til omtr. 140 Tdr. Land, fordi Jordbunden ikke egner sig til Agerbrug paa Grund af sin sandede og stenede Bestaffenhed. Denne Strækning ligger dels i Bognæs, dels i Løserup og grændser paa begge Steber til Stranden.

Godset bestaar af 69 Gaarde, Villerup Bejrmølle, et Færgehuse med Bryggeri og Krohold, 20 Bosteder og 83 Huse med og nogle uden Jord, og dets Hartkorn er i alt 517 Tdr. 1 Skp. „ Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. Fire Kirker, Hørby,

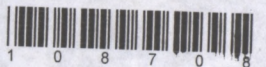
Udby, Gislinge og Åsminderup med 132 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdk. matrifuleret Tiende-Hartkorn og 1005 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdk. $\frac{2}{3}$ Alb. Tiende ydende Hartkorn høre til Gaarden.

Hørbygaard's Hovedbygning bestaar af tre Fløje, af hvilke den midterste og østre ere opførte af J. F. Cæstenschjold, den sunkke venstre Fløj af den nuværende Ejer 1861–62; denne Fløj er bygget af Grundmur med Skifertag og blytakte Gavlramme. Rigeledes har den nuværende Ejer i Løbet af de sidste ti Aar opført næsten alle Gaardens Ladebygninger og andre Udhuse dels af Grundmur, dels af flatte Kampesten; største Delen har Stifer- eller Tegltag. Rigeledes er i den Tid Haven bleven udvidet, og en Bolig bygget for Urtegaardsmanden tillige med et Barmehus.

DIS-Danmark

1 0 8 7 0 8